

oiam observatori de
la **infància** i l'**adolescència**
de mallorca

INFORME FINAL SOBRE EL TRACTE DE LA INFÀNCIA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

GRUP DE TREBALL DE L'OBSERVATORI DE LA
INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA DE MALLORCA

DESEMBRE, 2022

ÍNDEX

AGRAÏMENTS.....	3
1. CONTEXTUALITZACIÓ.....	3
2. PARTICIPANTS.....	4
3. INTRODUCCIÓ.....	5
4. OBJECTE I METODOLOGIA DE TREBALL.....	7
5. SÍNTESI DEL TREBALL.....	10
5.1. RESULTATS QUANTITATIUS.....	10
5.2. RESULTATS QUALITATIUS.....	13
6. RECOMANACIONS.....	17
(ANNEX 1).....	20
(ANNEX 2).....	26
DOCUMENTACIÓ DE CONSULTA.....	27

AGRAÏMENTS

Volem mostrar el nostre agraïment a les persones que han participat com a assessores externes al grup, especialment als nins, nines i adolescents que formen part del Consell infantil i juvenil de l'IMAS.

1. CONTEXTUALITZACIÓ

Al plenari ordinari de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència (OIAM) de 4 de juny de 2021, entre altres qüestions, s'acorda aprovar la proposta de la Comissió Permanent de crear dos grups de treball:

- El primer, sobre el tractament de les persones menors d'edat en els mitjans de comunicació. Denominació: ***Grup de treball sobre tracte de la infància als mitjans de comunicació.***
- El segon, sobre la inclusió de la perspectiva de gènere i participació de la infància: importància de la perspectiva de gènere i de la participació, sobretot en el treball de recerca i reforç de les iniciatives i actuacions que actuïn des d'aquesta perspectiva a l'illa de Mallorca. Denominació: ***Grup de treball sobre participació amb perspectiva de gènere a la infància.***

Com es recull a la resolució de creació i funcionament de l'Observatori, «el Ple i la Comissió Permanent poden acordar la creació de grups de treball per estudiar qüestions concretes relacionades amb les funcions a desenvolupar i designar les persones membres de l'observatori que hagin de formar part d'aquests grups».

Aquest informe recull particularment els resultats del **Grup de treball sobre tracte de la infància als mitjans de comunicació.**

2. PARTICIPANTS

Equip dinamitzador:

- Antonio Garijo -Secció de Promoció, Prevenció i Planificació en Infància i Adolescència (SEPPPIA)
- Carmen Herrero (SEPPPIA)
- Lola Fuentes (SEPPPIA)
- Maria Luisa Martí (IMAS)

Persones que han participat en el grup:

Aina Maria Duran Mestre - Fundació RANA
Lorena Herrero - Grup d'Educadors de Carrer (GREC)
Marta Huertas Vecina- Col·legi Oficial de Psicologia de les Illes Balears (COPIB)
Alonso Medinas Prats - Oficina Balear de la Infància i l'Adolescència (OBIA)
Josep Lluís Riera Moll - Oficina Balear de la Infància i l'Adolescència (OBIA)
Juan José Sánchez Villalva - Servei d'Infància i Família de l'IMAS
Bernat Sureda Garcia - Universitat de les Illes Balears (UIB)

Persones assessores:

María Ángeles Durán - Associació de Periodistes de les Illes Balears (APIB)
Víctor Malagón - Sindicat de Periodistes Illes Balears (SPIB)
Departament de Comunicació - Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS)
Consell d'Infants i Adolescents de l'IMAS
Laura Prados Sanz - Aldeas Infantiles SOS

3. INTRODUCCIÓ

Actualment, ningú no dubta que els mitjans de comunicació juguen un paper clau en la percepció i la representació que la societat fa de la realitat que l'envolta. Evidentment, això també es fa extensiu a l'àmbit de la infància i l'adolescència (IA a partir d'ara). No obstant això, pel que fa a aquest sector de la població, hem de ser conscients que requereix una atenció especial i un tracte curós. En aquest sentit, des de l'Observatori de la Infància i Adolescència de Mallorca (OIAM), s'ha volgut conèixer com els mitjans exerceixen la seva funció pel que fa al tractament informatiu dels nins, nines i adolescents (NNA a partir d'ara) de Mallorca. Si bé s'ha pogut constatar l'existència d'estudis previs sobre aquesta matèria a escala nacional, s'ha pretès posar el focus d'aquest coneixement a l'àmbit territorial que correspon a l'Observatori: l'illa de Mallorca. Per això, i mitjançant un grup de treball conformat per membres de l'OIAM i comptant amb la col·laboració d'assessoria externa, s'ha elaborat aquest informe.

Assumint els factors limitadors d'aquesta tasca, des d'un primer moment, s'ha considerat adaptar els processos de treball i la metodologia d'estudis ja realitzats sobre aquesta matèria. En aquest sentit, creim que destaca la tasca duta a terme per Aldeas Infantiles SOS a través de les diferents edicions dels seus informes *La infància vulnerable als mitjans de comunicació*. Hi destaca una visió integradora en què, per a la seva realització, hi col·laboren el sector periodístic, el sector judicial i experts en IA.

Per altra banda, en el procés previ de documentació, es fa evident que els professionals del periodisme disposen de codis deontològics i múltiples manuals d'estil relacionats amb el tractament informatiu de la IA. L'examen que se n'ha fet deixa clar el respecte a l'equilibri entre drets fonamentals i protegits legalment: el dret a la informació, d'una banda, i diversos drets reconeguts de la IA (imatge, honor, intimitat, protecció, etc.).

En conseqüència, es pot establir com a base del present informe, tant pel que fa al disseny de la metodologia com a l'avaluació del compliment dels mitjans de comunicació dels codis propis. En aquest sentit, per al grup de treball, destaca la tasca realitzada per la Federació d'Associacions de Periodistes d'Espanya (FAPE) a través de la seva resolució de «Recomanacions ètiques o deontològiques per al tractament periodístic i mediàtic dels menors d'edat».

Aquestes recomanacions són utilitzades per Aldeas Infantiles SOS a l'hora de fer els seus informes anuals sobre el tractament informatiu de la infància vulnerable. Una tasca que ja acumula més d'un lustre d'impagable experiència i que es tradueix, entre altres aspec-

tes destacables, en la implementació d'una metodologia que el nostre grup de treball ha volgut adaptar en aquest informe (com, per exemple, limitar l'estudi a la premsa escrita i digital, avaluar per separat tres components bàsics d'una notícia: el titular, el text i la imatge a través de criteris preestablerts, o la conformació d'un grup d'experts que examina una mostra de notícies de les quals s'extrapolen resultats tant quantitius com qualitius).

Aquest és l'enfocament que el grup considera com el més encertat per a l'elaboració de l'informe, per la qual cosa s'adapta aquesta metodologia a les característiques i context de treball específics tant pels mitjans a l'abast com per la mateixa composició del grup.

4. OBJECTE I METODOLOGIA DE TREBALL

Objectiu principal:

Avaluar el tractament informatiu de les persones menors d'edat de Mallorca en els mitjans de comunicació escrits i digitals d'abast local i nacional.

Metodologia:

En primer lloc, s'ha de remarcar que per a l'establiment de la metodologia a implementar s'ha comptat amb la col·laboració d'assessoria externa. En particular, la de representants del periodisme a través de l'Associació de Periodistes de les Illes Balears (APIB), el Sindicat de Periodistes illes Balears (SPIB) i el personal del Departament de Comunicació de l'IMAS. També hem comptat amb l'assessorament a distància d'Aldeas Infantiles SOS.

Com s'ha indicat anteriorment, la disponibilitat d'un ventall de documentació (codi deontològic, documents d'estil, recomanacions, etc.) que el sector ja ha elaborat, permet establir un punt de partida bàsic: es compleix, a la pràctica, allò que els mateixos professionals tenen establert quant al tractament informatiu de la infància i l'adolescència? El nostre grup ha optat com a base fonamental per a la selecció de continguts aplicables a l'objecte d'estudi la resolució de FAPE: "*Recomanacions ètiques o deontològiques per al tractament periodístic i mediàtic dels menors d'edat*" del qual s'ha adaptat el contingut a les necessitats del grup com a **guia per a la puntuació dels indicadors d'avaluació determinats** (annex 1)

En base a l'anterior, s'elabora un **registre anàlisi de notícies** (annex 2), en el qual s'adapta el mètode implementat pels estudis sobre la matèria d'Aldeas Infantiles SOS. Per a l'elaboració d'aquest registre, s'han descartat totes les recomanacions del document de FAPE que no es poden avaluar directament i exclusivament analitzant la notícia. Per exemple, es descarta avaluar que la notícia no respongui a un interès purament econòmic o que s'hagi o no recavat el consentiment dels NNA o tutors a l'hora de facilitar -hi dades personals.

Entre els membres que formen part del grup de treball, es conformen tres subgrups encarregats cadascun d'avaluar un nombre concret de notícies. S'acorda que la composició d'aquests subgrups tenguí en compte una combinació de perfils professionals.

Els criteris de selecció de notícies són: notícies de mitjans escrits i digitals, locals i nacionals, seleccionades per criteris d'audiència. Aquesta selecció es fa a través d'una aplicació informàtica de seguiment i monitoratge de publicacions escrites.

La mostra de notícies a avaluar s'extreu del total de notícies rebudes de premsa escrita i digital recollides entre l'1 de gener de 2022 i el 31 de març de 2022 (es descarten els articles d'opinió, ja que aquest gènere és esbiaixat, mostra l'opinió d'una persona i no informa sobre un fet de manera objectiva).

De totes les notícies rebudes, se'n seleccionen 45 a l'atzar i, després, d'aquestes 45, 15 per a cadascun dels tres subgrups conformatos.

Cada membre d'un subgrup aplica el quadre d'indicadors i puntuacions del REGISTRE ANÀLISI DE NOTÍCIES a cada una de les 15 notícies seleccionades, de manera que cada notícia és avaluada individualment per totes les persones que formen part del subgrup de treball.

Les puntuacions definitives de l'anàlisi de cada notícia s'obtenen de la mitjana del total d'avaluacions de les persones que formen part de cada subgrup (és a dir, s'aplica el concepte de fiabilitat inter jutges).

El **registre d'anàlisi de notícies** té en compte aquests indicadors:

1. Es respecten els drets universals de l'infant i adolescent (subjecte de drets).
2. Es prioritza l'interès superior de la persona menor d'edat (impacte present i futur).
3. Es contextualitzen adequadament els continguts de les notícies (evitar generalitzacions negatives i/o aspectes de la seva identitat amb risc de discriminació).
4. Es protegeix la imatge i identitat dels infants i adolescents.
5. Conté aspectes educatius, integradors, socialitzadors i preventius.
6. Denuncia l'incompliment dels drets dels infants i adolescents.
7. Es contempla la perspectiva de gènere.
8. Les persones menors d'edat participen en el mitjà de comunicació.

D'acord amb el compliment de cada indicador, es puntua d'1 a 5 (a excepció de l'indicador 8, amb el qual simplement es constata si les persones menors d'edat participen o no a la notícia)

La **presentació dels resultats quantitativs** es fa de dues maneres:

1. La mitjana de les puntuacions en cadascun dels tres continguts d'anàlisi (titular, text i imatges) del total de notícies avaluades, i una mitjana total d'aquests tres elements (45).

2. Puntuació de cada indicador del registre a través de la mitjana obtinguda del total d'indicadors puntuats sobre la mostra de 45.

La **presentació dels resultats qualitius** vol integrar i oferir una visió més àmplia del conjunt dels resultats quantitius.

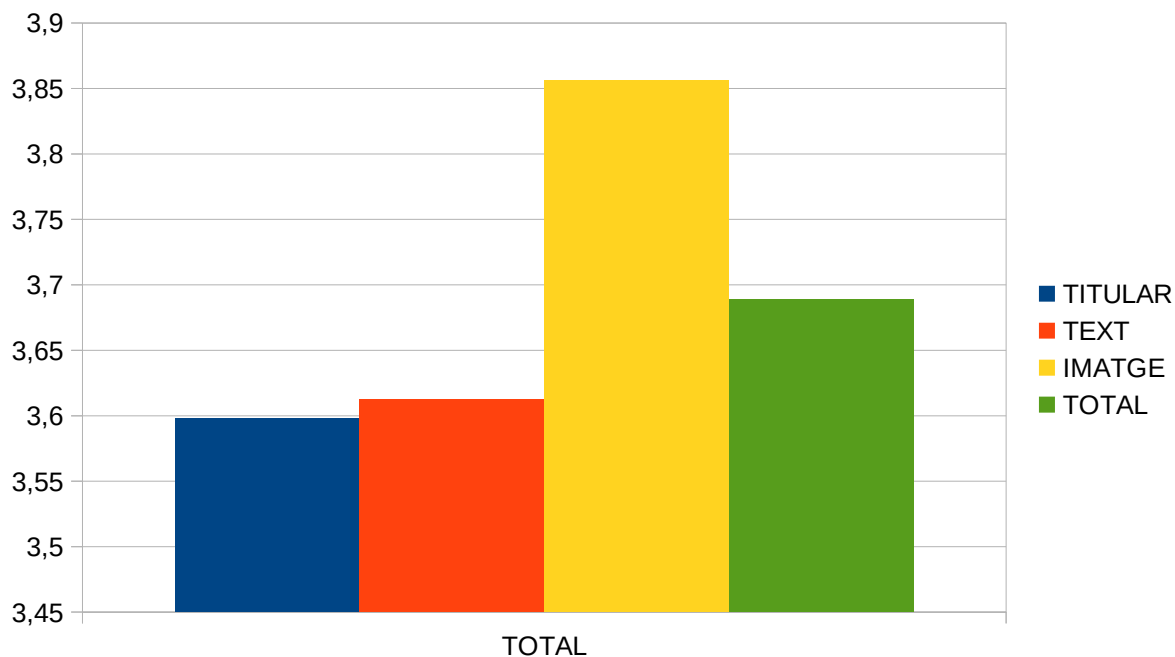
5. SÍNTESI DEL TREBALL

5.1. RESULTATS QUANTITATIUS

a) Puntuacions mitjanes de les notícies:

ESCALA DE PUNTUACIÓ
1: Molt dolenta
2: Dolenta
3: Normal/acceptable
4: Bona
5: Molt bona

TIPUS DE CONTINGUT	TITULAR	TEXT	IMATGE	TOTAL
PUNTUACIÓ D'1 A 5	3,6	3,61	3,86	3,69

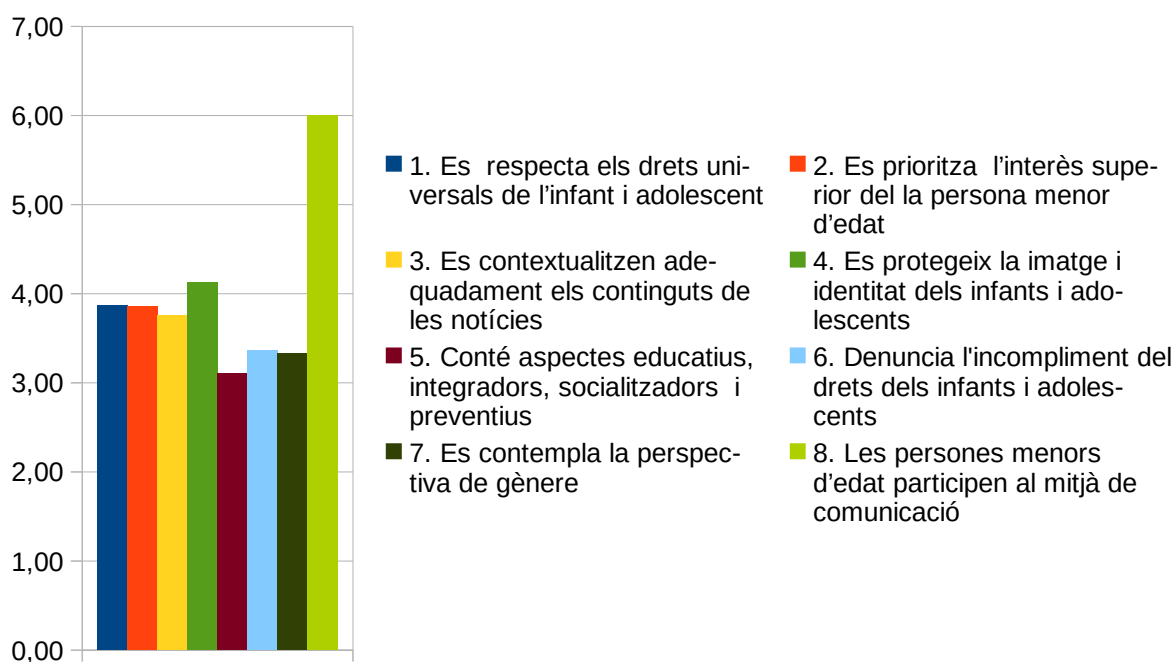

b) Puntuacions mitjanes dels indicadors d'avaluació

ESCALA DE PUNTUACIÓ

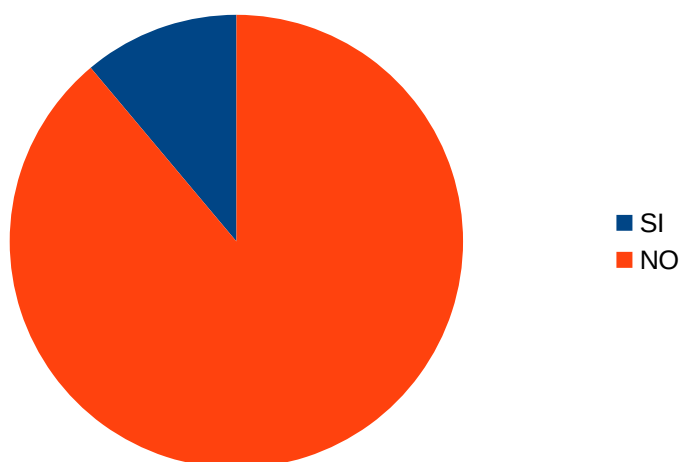
- 1: Molt dolenta
- 2: Dolenta
- 3: Normal/acceptable
- 4: Bona
- 5: Molt bona

INDICADOR	PUNTUACIÓ MITJANA D'1 A 5
1. Es respecta els drets universals de l'infant i adolescent	3,94
2. Es prioritza l'interès superior de la persona menor d'edat	3,91
3. Es contextualitzen adequadament els continguts de les notícies	3,81
4. Es protegeix la imatge i identitat dels infants i adolescents	4,14
5. Conté aspectes educatius, integradors, socialitzadors i preventius	3,23
6. Denuncia l'incompliment dels drets dels infants i adolescents	3,34
7. Es contempla la perspectiva de gènere	3,35

c) Les persones menors d'edat participen al mitjà de comunicació?

SI	NO
5	40

d) Tipologies de notícies segons les característiques de la població infantil i adolescent i el contingut de la notícia

TIPUS DE POBLACIÓ	TIPUS DE NOTÍCIA		
	VIOLÈNCIA SEXUAL	ALTRES	TOTAL
IA vulnerable	30	5	35
general	0	10	10
TOTAL	30	15	45

5.2. RESULTATS QUALITATIUS

Una revisió dels resultats quantitatius de les puntuacions obtingudes de les notícies avaluades ens permet fer les següents consideracions.

En primer lloc, queda clar que les puntuacions de la suma de les notícies analitzades ofereix un resultat quantitatiu adequat en base als criteris d'avaluació seleccionats. Però, a la vegada, posa de manifest un altre tipus d'aspectes des d'una visió de conjunt.

Així, destaca la poca freqüència de notícies relacionades amb la IA de caràcter educatiu, preventiu, informatiu i de promoció. Per altra banda, s'empra més el format notícia que el format reportatge (aquest darrer pot oferir millors explicacions i contextualització sobre la IA en tots els àmbits: integració social i protecció jurídica; educació i cultura; salut i consum; la gestió de l'administració pública i de les entitats privades d'atenció; les tecnologies de la relació, la informació i la comunicació, etc.). Així mateix, sembla que es fa poc ús de fonts institucionals o expertes en la matèria del sistema de protecció de la IA que donin un tractament integral i holístic, i més específic sobre els drets de la persona menor d'edat.

A la vegada, s'observa la manca de la veu dels NNA a les notícies avaluades. L'índex amb resultats més negatius és el que recull la constància o no que la notícia avaluada ha comptat amb la participació dels NNA (només es constata la participació dels NNA en l'11% del total de notícies avaluades).

Com s'ha comentat abans, l'avaluació individual de les notícies ha estat adequada. Cal destacar-ne en positiu el tractament de la imatge, sense que en aquest sentit s'hagi detectat cap vulneració en cap de les 45 notícies avaluades. Les imatges, en general, són neutres o respectuoses amb la intimitat i la identificació de la persona menor d'edat, o bé les notícies, simplement, es publiquen sense il·lustracions.

També es constata que, quant a perspectiva de gènere, hi ha una sensibilització més gran i un millor ús de llenguatge inclusiu, tot i que també hi ha un nombre important de notícies amb un ús d'un llenguatge comú, neutral i poc específic sobre perspectiva de gènere.

Es necessari indicar que un aspecte determinant que condiciona aquest informe és que el context de l'anàlisi coincideix cronològicament amb un període de tres mesos de notícies publicades en mitjans escrits i digitals destaca, informativament parlant, per casos d'explotació sexual de NNA o ESIA, en persones menors d'edat tutelades per l'IMAS del

Consell Insular de Mallorca i la intervenció d'una Comissió de la Unió Europea constituïda a l'efecte, la qual cosa incideix en un bon nombre de notícies.

Atès l'anterior, per al grup de feina, ha estat difícil avaluar l'indicador centrat particularment en la denúncia de la vulneració de drets de la infància i l'adolescència en algunes notícies en les quals aquest principi fonamental de defensa de drets sembla quedar diluït dins l'enfrontament polític i la polèmica de declaracions, acusacions i manifestacions diverses. En tot cas, a l'hora d'avaluar quantitativament les notícies, s'ha evitat la consideració d'hipotètics judicis de valors respecte a un interès diferent de complir amb l'indicador esmentat.

Per tant, si bé l'objecte d'estudi feia referència a tota la població menor de 18 anys resident a Mallorca i l'eina per seleccionar les notícies centrava la recerca en aquest grup poblacional, queda clar que la gran majoria de notícies detectades i posteriorment seleccionades, se centraven en un sector concret de la població: la infància vulnerable (IA en risc de pobresa i/o de col·lectius vulnerables (situacions precàries, minoria gitana, discapacitat, salut mental, origen migrant, privació severa de llar, cures alternatives, acolliment residencial/familiar).

Si consideram els mitjans de comunicació com una eina clau per a sensibilitzar la ciutadania i per a millorar el seu coneixement sobre les diferents problemàtiques que afecten el col·lectiu de la IA, cal preguntar-se fins a quin punt aquest focus informatiu en un col·lectiu en particular encerta en aquesta funció, la qual d'altra banda, el sector mateix s'atribueix als diferents codis revisats.

Així, si examinem el contingut de les 45 notícies avaluades pel grup, 36 fan referència a infància que pot ser catalogada de vulnerable. D'aquestes 36, 30 estan relacionades amb violència sexual.

Ens demanam si aquesta proporció contribueix a construir una percepció i representació ajustada a la realitat al conjunt de societat. Per això, pot ser útil acudir a altres dades que permetin validar la representació social que es pot derivar del que s'ha exposat anteriorment: *la violència sexual és més freqüent en la infància i l'adolescència vulnerable.*

Un estudi que pot donar llum a aquesta afirmació és el realitzat per Save The Children el 2021: *Els abusos sexuals cap a la infància a Espanya.*

En aquest document, hi podem trobar les dades següents:

- Al voltant del 84% dels abusadors són coneguts, en major o menor grau, pels nins i nines. Entre els espais més comuns, destaca l'entorn familiar amb gairebé la meitat (49,5 %) dels casos analitzats on algun dels perfils d'abusador més freqüents són: el pare (24,9 % del total de l'entorn familiar i 12,3 % del total), un altre familiar no identificat (19,7% de l'entorn familiar i 9,7% del total), la parella de la mare típicament masculina (18,8% de l'entorn familiar i 9,3% del total), l'avi (12,2 % de l'entorn familiar i el 6 % del total) o l'oncle (6,6 % dins l'entorn familiar i el 3,2 % sobre el total).

- A l'anàlisi d'agressors coneguts, però fora de l'entorn familiar (que suposa el 34,5 % de casos), destaquen 9,7 % amistats o companys de la víctima (19,8 % del total dels casos de l'entorn aliè a la família), en un 8,6% dels casos són coneguts de la família (17,5% del total dels casos de l'entorn aliè) i educadors amb un 6% dels casos (12,3% de l'entorn fora de família).

- L'estudi també desmunta el mite que els abusos sexuals tenen lloc només en certes famílies i la percepció que és fàcil descobrir l'agressor. Segons l'anàlisi de sentències veiem que, encara que la meitat es produeixen en famílies on els progenitors estan en parella (55,5 %) l'abús es dona en tot tipus de famílies i contextos, ja sigui amb progenitors divorciats, separats, amb la tutela a càrrec d'un familiar o diversos, o de l'Administració Pública. A més, només al 12,5 % dels casos l'agressor té antecedents.

Tenint en compte aquesta informació, es pot rebutjar la idea que, com poden donar a entendre les dades prèviament exposades, *la violència sexual és més freqüent en la infància i l'adolescència vulnerable*.

En aquest punt, cal recordar les aportacions que el Consell d'Infants i Adolescents de l'IMAS va fer com a assessors del grup de treball. Els NNA del Consell sol·licitaven que s'informàs millor sobre les notícies que els afectaven i, particularment, que es parlàs també dels problemes que altres nins i nines també tenen.

Un altre aspecte que cal destacar en certs casos és l'ús d'un llenguatge inadequat, especialment a l'hora d'emprar el verb "prostituir", en lloc d'"explotar" o "abusar". S'ha de fomentar la nova nomenclatura per a referir-se als NNA. Així, a tall d'exemple, cal seguir organismes internacionals com és la UNICEF, segons el qual és millor i més acurat emprar NNAMNA (nins, nines i adolescents migrants no acompanyats) que MENA (menors estrangers no acompanyats). L'ús de la nacionalitat també es present a les notícies, sobretot quan té un vessant negatiu.

L'ús d'aquest tipus de llenguatge, unit a la sobreexposició mediàtica dels NNA vulnerables afectats per aquestes situacions, pot suposar una clara estigmatització d'aquest sector

de la població i, per extensió, de les situacions de violència sexual, ja que donen una visió esbiaixada de la problemàtica. Un exemple:

«DETENIDOS UNA JOVEN Y DOS HOMBRES POR PROSTITUIR A MENORES TUTELADAS EN MALLORCA»

L'ús correcte amb relació a les persones menors d'edat que han estat víctimes d'agressions sexuals o explotació sexual, és el d'ESIA (explotació sexual infantil i adolescent) o bé, d'ESCIA (explotació sexual comercial infantil i adolescent), atès que una persona menor d'edat no es dedica a la prostitució, sinó que sempre, per la seva edat i vulnerabilitat, és una víctima d'explotació, se li vulnera la llibertat sexual. Si bé, jurídicament, en el Codi penal, sí que existeix la tipificació dels delictes relatius a la "prostitució i l'explotació sexual i corrupció de menors", en la publicació de notícies d'aquest tipus, resulta millor tenir en compte la victimització de la persona menor d'edat i referir-se a ella com a «víctima d'explotació sexual».

Finalment, si bé les puntuacions generals del conjunt dels titulars no són negatives, s'ha d'insistir, tal com recull la FAPA, en la necessitat d'evitar titulars de caràcter sensacionalista i/o alarmista. Com a exemple de la mostra seleccionada, trobam aquest:

«NUEVA CONCENTRACIÓN CONTRA EL CONSELL DE MALLORCA POR EL «ROBO» DE UNA MENOR A SU MADRE»

En conclusió, al llarg del procés de feina, hem constatat dos espais clarament diferenciats a l'hora de desenvolupar la tasca encomanada. Per una banda, l'avaluació de la notícia de forma individual i aïllada d'altres i del context, i, per altra, la d'un conjunt de notícies ubicades en un context social i temporal que, de forma combinada, contribueix a construir una percepció de la realitat envers la societat subjecte d'esser informada.

Ens hem de demanar si amb una franja temporal de selecció de notícies més llarga, la proporció de notícies sobre la vulnerable hauria estat més reduïda o, pel contrari, s'hauria donat una estabilitat al llarg del temps d'aquesta presència massiva i majoritària al voltant de notícies negatives.

6. RECOMANACIONS

Tot i que l'objectiu principal del grup de feina és el tractament informatiu de tota la població menor d'edat de Mallorca i no es contemplava fer cap classe de recomanació per temàtiques específiques, s'ha pogut constatar, a partir de la mostra de tres mesos extreta, la massiva presència de notícies relacionades amb l'explotació sexual infantil i adolescent. És per aquest motiu, que va sorgir la necessitat de posar-hi atenció i analitzar específicament el tractament d'aquesta temàtica envers la IA.

A vista general, a partir de l'anàlisi d'aquest gruix de notícies en conjunt, sembla que entorn d'aquesta temàtica hi gira una certa confusió amb relació als conceptes principals que hi conflueixen, la qual cosa pot condicionar un enfocament esbiaixat que dificulti una visió realista i conscient dels lectors/es.

És per aquestes raons que volem oferir una sèrie de recomanacions al voltant del tractament informatiu d'aquesta temàtica per part dels mitjans:

1. S'ha de facilitar la formació als i les professionals dels mitjans en explotació sexual infantil i adolescent, particularment en aspectes com:

- a) La conceptualització de la violència sexual infantil i adolescent i tota la seva complexitat (Tipologies, perfils, indicadors...).
- b) La prevalença i la incidència.
- c) Les particularitats de l'explotació sexual a NNA com un tipus de violència sexual i les diferències amb altres problemàtiques com la prostitució.
- d) L'aproximació d'aquesta realitat a les Balears, però, també, com una problemàtica a escala global que necessita tothom per erradicar-se.

2. S'ha de conscienciar, sensibilitzar i donar suport a la difusió d'aquesta problemàtica per aconseguir un posicionament social protector cap a les víctimes d'explotació sexual. D'aquesta manera, es pot donar assistència als drets universals i entendre el conjunt de fets: importància de la protecció, causes de les vulnerabilitats, visibilització de recursos... Informar sobre que fer, promoure la denúncia o els serveis d'ajuda i assistència és una passa clau. Recórrer a materials audiovisuals i escrits elaborats per les organitzacions que treballen l'explotació sexual de manera directa és una bona estratègia per difondre, consultar o contrastar informació.

3. En aquest fet de sensibilització i conscienciació de la societat, és important dotar-la d'eines pràctiques per poder actuar davant aquesta xacra. En aquest sentit, s'han de faci-

litar directoris, punts informatius o citar entitats especialitzades que permetin aconseguir-ho. Algunes recomanacions poden ser:

- a) Si tens alguna sospita o necessites ajuda telefona al número següent.
- b) Les situacions d'explotació sexual són un delictes i un atemptat cap als drets dels NNA: informa-te'n en aquesta pàgina web.
- c) És necessària una actuació col·lectiva per poder abolir qualsevol situació que dificulti l'íntegre creixement d'un infant o adolescent.

4. La creació i difusió de reportatges informatius és crucial. La creació d'espais de comunicació per a sensibilitzar i conscienciar sense que hi hagi cap notícia d'actualitat és un bon moment per posar el focus en diverses situacions que afecten la IA. D'aquesta manera, investigar, entrar a fons en aquests fets, així com mostrar la plenitud del panorama social (antecedents, context i conseqüències) pot complementar el que prèviament ja coneix la població i pot traslladar el/la lector/a a un punt més complex que simplement amb una notícia concreta.

5. En el cas que s'hagi de difondre una notícia sobre un fet concret, cal evitar centrar-se totalment en alguna de les parts implicades o en aspectes que no facilitin l'exposició dels fets. Informar de la complexitat de manera clara i concisa ajudarà a una millor comprensió dels fets. En aquest sentit, recordam la importància de l'objectivitat davant la situació, i la privacitat de les víctimes i del seu entorn pròxim per poder-ne garantir la seva intimitat i protecció.

6. És necessari emprar el llenguatge d'una manera curosa. Per contra, fer-ne un mal ús pot amagar, confondre, naturalitzar, i, fins i tot, legitimar situacions abusives que fomenten la revictimització i l'estigmatització de les víctimes. Aquest fet pot perjudicar ell col·lectiu d'infants i d'adolescents:

- a) L'estigmatització de l'explotació sexual pot fer que es relacioni amb sectors poblacionals concrets, amb característiques personals, socials i familiars concretes, amb religions, amb gèneres... Aquest fenomen pot fer víctima a qualsevol NNA i és per això que la prevenció és tan important.
- b) És necessari no caure en el sensacionalisme ni en la politització de temàtiques relacionades amb IA, perquè, al cap i a la fi, són subjectes de drets amb unes necessitats i característiques concretes.

- c) Si s'aborda de manera esbiaixada la situació dels NNA, podem recaure en l'atribució de conductes negatives cap a ells mateixos.
- d) La necessitat d'emprar un vocabulari correcte afavoreix la reflexió i la creació de la consciència social. Utilitzant un llenguatge amb propietat podrem aconseguir una població que entengui perquè aquesta problemàtica és una vulneració dels drets dels NNA i perquè és necessària la promoció de drets, protecció i bon tracte cap a ells i elles.

7. Amb relació a l'apartat anterior, cal afegir que s'ha d'afavorir un ús inclusiu i no sexista del llenguatge. Tornant a citar la finalitat de conscienciació dels mitjans de comunicació, si s'até aquest aspecte, podrem avançar cap a una societat més inclusiva i igualitària. Tot i que en moltes ocasions, entitats com la RAE accepta "niños" com un genèric de nins i nines o el codi penal faci servir conceptes com "prostitució de menors d'edat" o simplement "menors", es convida a la reflexió i al canvi de paradigma per emprar paraules i expressions més idònies que reforcin la sensibilització i la creació d'una consciència comuna i amigable cap als col·lectius en qüestió.

8. L'articulació de canals fluïts de comunicació entre els mitjans de comunicació i els serveis especialitzats és important. Articular mecanismes de cooperació, consulta i suport ajudarà la retroalimentació. Més enllà de la formació i el coneixement de la matèria, demanar assessorament qualificat, una opinió experta o sol·licitar suport davant el desconeixement o el dubte és una manera de millorar la qualitat del tractament informatiu en aquesta matèria. A més a més, també és una manera de connectar professionals i teixir xarxa per donar llum a qualsevol problemàtica social.

9. Donar veu als infants i joves és un aspecte més que s'ha de contemplar. Facilitar la seva participació en els mitjans de comunicació aporta qualitat a la informació. Ells i elles han de ser agents actius en la informació, perquè aporten un altre punt de vista sobre la realitat. Entendre com els NNA veuen el món que ens envolta és rellevant per poder-los atendre, entendre, protegir, educar...

(ANNEX 1)

Guia explicativa dels indicadors extrets de l'«Informe/Resolución 2014/92 Recomendaciones éticas o deontológicas para el tratamiento periodístico de los menores de edad. Comisión de Arbitraje, Quejas y Deontología de la FAPE)» per a l'aplicació del registre criteris d'anàlisis de notícies amb perspectiva de drets de la infància i adolescència.

1. Respectar el principi d'universalitat dels drets dels infants.

Totes les persones menors d'edat, siguin quines siguin les circumstàncies que els hagin convertit en objecte de notícia, han de ser tractats amb un mateix criteri de respecte als seus drets universals, evitant marcar els aspectes que els puguin convertir en objecte de rebuig o discriminació (sexe, nacionalitat, situació familiar, credo religiós, conducta social...) La informació presentarà, en primer lloc, el menor com el nin o la nina que és, respectant la seva condició de subjecte de drets. L'enfocament adequat de la notícia protegirà aquests drets per sobre d'altres consideracions i qualsevol situació.

2. Atorgar prioritat a la protecció i a l'interès superior de la persona menor d'edat a la presa de decisions informatives.

Per seleccionar temes relacionats amb la infància, i per enfocar la informació sobre els NNA determinats, cal tenir sempre en compte la protecció a la integritat, la intimitat i l'entorn, així com l'interès superior de la persona menor d'edat en concret. El/la periodista considerarà cada NNA com a subjecte independent i tindrà en compte el seu context personal. Des d'aquests paràmetres, es decidirà si la informació relacionada amb la persona menor d'edat ha de ser convertida en notícia.

A més dels criteris de pertinència o interès de la notícia, és important valorar com pot afectar al NNA la seva difusió. Això ha de calibrar-se no només en termes immediats de risc o conseqüències adverses (violència, maltractament, represàlies...) sinó que també s'ha de tenir en compte si la notícia –que potser dona a conèixer públicament situacions personals o familiars desgraciades– pot condicionar el futur del NNA. La forma i el fons de les notícies relacionades amb NNA tendran sempre en compte, doncs, la protecció

dels drets, de la intimitat i de la integritat de la persona menor d'edat en el moment present, i el seu interès superior de cara al futur.

El/la periodista s'abstindrà de divulgar les dades que atemptin contra els drets dels NNA encara que estiguin ja publicades per un altre mitjà. Informarà des del convenciment que la protecció dels drets de la IA no va en detriment de la qualitat de la informació.

3. Vigilar l'exactitud i la contextualització adequada dels continguts de les notícies relacionades amb la IA.

El/la periodista i el mitjà de comunicació hauran de proporcionar un context adequat a la informació relacionada amb NNA, han d'evitar aprofundir en els estereotips i han de permetre al receptor tenir en compte que se l'està informant sobre persones menors d'edat. Les notícies en què apareguin NNA en conductes socials negatives –violència, consums de risc, delinqüència, etc– hauran de proporcionar un context adequat a la situació del menor, i s'hauran d'evitar les generalitzacions negatives sobre la IA. A més, les notícies els protagonistes de les quals siguin NNA evitaran visions esbiaixades en què se subratllin aspectes cridaners o descontextualitzats que, a la recerca d'un impacte més gran, deixin en segon pla l'interès informatiu. S'evitarà, per tant, la caracterització de la persona menor d'edat per un únic aspecte de la seva identitat o circumstància: emigració, nacionalitat o ètnia, credo religiós, delinqüència, discapacitat, situació irregular, desestructuració familiar, o qualsevol altre aspecte que pugui donar lloc a una eventual discriminació. Tampoc no s'utilitzaran imatges autoritzades de NNA fora del context en què es va produir l'autorització.

4. Protegir acuradament la imatge i la identitat de les persones menors d'edat.

El Tribunal Constitucional ha definit el dret a la imatge com la facultat (del titular) de disposar de la representació del seu aspecte físic que en permeti la identificació (STC 81/2001, de 26 de març). El Tribunal Suprem atorga la facultat exclusiva del titular de difondre o publicar la seva pròpia imatge, per la qual cosa pot evitar-ne o impedir-ne la reproducció i difusió, amb independència de quina sigui la finalitat d'aquesta (STS de 7 d'octubre de 1996).

Els mitjans de comunicació estan obligats a protegir la imatge i la identitat de les persones menors d'edat, tant pels riscos de l'exposició pública com pel respecte a la identitat. Això no implica que els NNA hagin de desaparèixer dels mitjans de comunicació sinó que la seva aparició s'ha de fer en condicions que protegeixin la seva intimitat. El/la periodista ha de ser conscient que la difusió de la imatge de NNA pot suposar greus inconvenients presents i futurs condicionants; per tant, està obligat a identificar i valorar aquest risc. No obstant això, perquè aquesta protecció sigui realment efectiva, s'ha de fer extensible no només al nom o la imatge dels NNA, sinó a la seva identificació a través de pseudònims o malnoms, imatges alterades o dades personals com l'edat, el lloc de residència, el centre d'estudis, nom o imatge dels seus familiars o de casa seva, i entrevistes directes als seus familiars o a ells mateixos encara que s'utilitzin tècniques per ocultar-los. En definitiva, s'ha de procurar respectar i protegir el concepte integral d'identitat individual.

Quan la vida privada de NNA sigui d'interès públic en un context negatiu, cal protegir la identitat de la persona menor d'edat, defensar-ne l'anonimat i excloure'n totalment la imatge mitjançant mecanismes de desaparició de la imatge o mitjançant l'elusió de qualsevol dada que en permeti la identificació .

Quan s'informi sobre menors immersos en processos penals, s'ha de garantir l'anonimat de la persona menor d'edat, la total ocultació de la seva imatge i l'eliminació de qualsevol dada que, directament o indirectament, en permeti la identificació. La informació relacionada amb NNA delinqüents respectarà escrupolosament la presumpció d'innocència. Per tant, s'evitarà la utilització d'imatges obertes de la persona menor d'edat per il·lustrar temes relacionats amb els comportaments antisocials o il·legals.

Es tindrà una cura especial en el tractament de les notícies que puguin donar lloc a la identificació d'una persona menor d'edat víctima de delicte. Així mateix, es rebutjaran els detalls concrets que estiguin relacionats amb la salut del NNA.

En abordar el possible ús d'imatges especialment impactants, cal valorar que no posin en risc la seguretat dels NNA o que en vulnerin drets. Aquesta protecció s'ha de fer extensiva als NNA d'altres països, la imatge dels quals és freqüent en el tractament de les notícies sobre catàstrofes humanitàries. El/la periodista tindrà en compte la universalitat dels drets dels NNA i procurarà la protecció de la imatge de qualsevol NNA siguin quines siguin les seves circumstàncies.

5. Assumir l'efecte educatiu de la tasca periodística.

Gairebé totes les formulacions clàssiques sobre els objectius reals i efectius que persegueixen els mitjans de comunicació de masses situen en tercer (i últim) lloc el dels fins socials, desglossats alhora en dos apartats: a) educar els públics; b) servir d'instruments per a la lliure comunicació de les opinions. Per la seva banda, i en època més recent, el Codi Deontològic Europeu de la Professió Periodística, una vegada reconeguda la importància social dels mitjans de comunicació sobre l'opinió pública, afirma taxativament que "seria erroni, però, deduir que els mitjans de comunicació representen l'opinió pública o que hagin de substituir les funcions pròpies dels poders o ens públics o de les institucions de caràcter educatiu o cultural com l'escola." (Art. 19). Veiem, doncs, que tant des d'una perspectiva pràctica com a teòrica, la funció educativa dels mitjans de masses és encara objecte de viva discussió.

De totes maneres, i tenint en compte les cauteles assenyalades anteriorment, és evident que els mitjans de comunicació no poden ignorar la seva influència sobre la configuració d'opinions i actituds dels ciutadans, un efecte que podria anomenar-se, en cert sentit, "educatiu". Aquest efecte està reconegut explícitament tant a la Convenció sobre els Drets de l'Infant com a la legislació espanyola, però també té un substrat empíric: els NNA constitueixen una part de l'audiència especialment vulnerable. Assumir aquesta responsabilitat forma part, doncs, del compromís deontològic d'un periodista, com es dedueix clarament dels deures professionals recollits als articles 4e i 6 del Codi Deontològic de la FAPE. En l'àmbit relacionat amb els menors, la consciència d'aquest efecte s'ha de traduir en l'atenció als criteris de selecció i d'elaboració de notícies, en el qual s'hi ha d'incloure el respecte a les franges d'horari infantil que afecta fonamentalment els mitjans audiovisuals. Permetre als infants accedir a una informació positiva, crítica i plural constitueix una tasca d'enorme rellevància per a la construcció d'una societat més justa.

6. Assumir el principi de corresponsabilitat dels drets humans.

Segons aquest principi, tots els ciutadans compartim la responsabilitat que els drets humans es compleixin. Aquesta apel·lació ètica és especialment rellevant per als professionals dels mitjans de comunicació, el treball dels quals té una enorme influència social. La deontologia professional del periodisme insta, per una banda, a respectar els drets dels

menors en l'exercici diari de la professió; i, de l'altra, a denunciar els comportaments que conculquin aquests drets.

7. Propiciar que les informacions incorporin la perspectiva de gènere.¹

Això es tradueix en analitzar l'impacte diferenciat d'una realitat social en les dones i els homes, cosa que aclareix la situació d'igualtat o desigualtat en cada moment. És a dir, la notícia mostra com la realitat reportada impacta de maneres diferents segons el gènere. «Aquesta visió (...) permet enfocar, analitzar i comprendre les característiques que defineixen dones i homes de manera específica, així com les semblances i les diferències»²

8. Garantir el dret a la participació dels NNA als mitjans de comunicació.

El dret a participar és un dels principis rectors de la Convenció sobre els Drets dels Infants i està recollit explícitament a la Llei de Protecció del Menor. En l'àmbit dels NNA, la participació implica la llibertat dels NNA per manifestar les seves opinions i el dret a ser tinguts en compte en qualsevol procés o decisió que els afecti. El Comitè dels Drets dels Infants ha assenyalat explícitament el paper rellevant dels mitjans de comunicació per a la promoció d'aquest dret, que suposa, en negatiu, evitar l'aparició de NNA de manera simbòlica o esbiaixada en notícies relacionades amb adults; i, en positiu, incorporar processos participatius pels NNA de manera que es puguin difondre també les seves opinions.

El compliment d'aquest dret per part dels i de les professionals dels mitjans de comunicació pot contribuir a fer visibles els infants i adolescents com a persones amb drets i no com a mers objectes de protecció. Per descomptat, a les notícies protagonitzades per NNA, s'haurà de garantir la possibilitat que expliquin els fets que han conegut i que expressin la seva opinió, i que les dues coses siguin tingudes en compte. També s'haurà de respectar, si fos el cas, la seva voluntat de no expressar opinió o de no aparèixer a la notícia, tal com es faria amb un adult.

---

1 Extret parcialment del [Manual de comunicació no sexista de la Agencia EFE](#)

2 Extret de «La infancia en la prensa escrita: Un análisis feminista del discurso periodístico», de María Estephanye Reyes Aguiñaga

Tot i això, el/la periodista, en la recerca de la veritat informativa, té el deure de defensar sempre el principi de la llibertat d'investigar (art. 3 del Codi Deontològic). La "llibertat d'expressió" del / de la periodista i la "llibertat informativa" són expressions també recollides explícitament en aquest Codi (Preàmbul i art. 8c). La praxi contínua de l'exercici professional a tot el món ens demostra que el dret del / de la periodista a decidir lliurement sobre l'ús de les fonts noticioses és un dels tres suports bàsics per al compliment efectiu de la llibertat informativa esmentada. Els altres són: 1) el dret a decidir lliurement sobre els temes de la seva agenda; 2) la facultat de decidir sense condicions externes sobre la forma concreta que adoptarà el missatge que elabori). Per tant, el/la periodista haurà d'extremar el seu zel professional a l'hora de valorar les declaracions efectuades pels NNA protagonistes de determinats esdeveniments, tant pel que fa als fets esdevinguts com a les opinions d'aquests assumptes. La desitjable participació dels NNA en els processos productius de la notícia no ha de condicionar gens el deure professional del / de la periodista d'investigar lliurement els fets i de jutjar fredament les opinions dels testimonis i de les persones afectades, tant si són adults com menors d'edat.

(ANNEX 2)

CRITERIS D'ANÀLISI DE NOTÍCIES AMB PERSPECTIVA DE DRETS DE LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

N. notícia:

Valoració realitzada per:

N. grup:

ANOTAU EL N. DE CODI PUNTUACIÓ

INDICADORS DE BONA PRAXI *	TITULAR	TEXT	IMATGE****
1. Es respecten els drets universals de l'infant i adolescent (subjecte de drets)			
2. Es prioritza l'interès superior de la persona menor d'edat (impacte present i futur)			
3. Es contextualitzen adequadament els continguts de les notícies (s'eviten generalitzacions negatives i/o aspectes de la seva identitat amb risc de discriminació)			
4. Es protegeix la imatge i identitat dels infants i adolescents			
5. Conté aspectes educatius, integradors, socialitzadors i preventius			
6. Denuncia l'incompliment dels drets dels infants i adolescents			
7. Es contempla la perspectiva de gènere**			
8. Les persones menors d'edat participen en el mitjà de comunicació ***	SÍ ☐	NO ☐	
SUMATORI AUTOMÀTIC INICIADORS 1-7	0	0	0
SUMATORI AUTOMÀTIC TITULAR, TEXT I IMATGE	0		

CRITERIS D'ANÀLISI DE NOTÍCIES AMB PERSPECTIVA DE DRETS DE LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

Codi puntuació

- 1: Molt dolenta
- 2: Dolenta
- 3: Normal/acceptable
- 4: Bona
- 5: Molt bona

* Heu d'aplicar la guia explicativa estreta del «Informe/Resolución 2014/92 Recomendaciones éticas o deontológicas para el tratamiento periodístico de los menores de edad. Comisión de Arbitraje, Quejas y Deontología de la FAPE»

** Afegit a la guia d'altres codis

*** Heu de marcar SÍ o NO si la notícia acredita la participació dels infants i adolescents segons la guia explicativa

**** Si la notícia no té cap imatge, no s'ha de puntuar.

DOCUMENTACIÓ DE CONSULTA

ALDEAS INFANTILES SOS. ESPAÑA (2015)

La infancia vulnerable en los medios de comunicación. Informe 2015

ALDEAS INFANTILES SOS. ESPAÑA (2018)

La infancia vulnerable en los medios de comunicación. Informe 2018

ALDEAS INFANTILES SOS. ESPAÑA (2019)

La infancia vulnerable en los medios de comunicación. Informe 2019

ALDEAS INFANTILES SOS. ESPAÑA (2020)

La infancia vulnerable en los medios de comunicación. Informe 2020

ASOCIACIÓN DE PERIODISTAS DE LAS ISLAS BALEARES (2018).

Código ético de tratamiento informativo del suicidio en medios de comunicación

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2009)

Recomanacions del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre la participació dels menors d'edat en els programes de televisió.

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2014)

Com informar dels maltractaments infantils. Manual d'estil per a mitjans de comunicació.

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2020)

Recomanacions sobre el tractament informatiu de la infància i l'adolescència tutelada per l'Administració.

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2021)

Recomanacions per a una cobertura mediàtica de la infància i l'adolescència amb enfocament de drets.

COMUNICACIÓN E INFORMACIÓN DE LA MUJER, AC (2011)

Hacia la construcción de un periodismo no sexista.

FEDERACIÓN DE ASOCIACIONES DE PERIODISTAS DE ESPAÑA (2017)

Código Deontológico

FEDERACIÓN INTERNACIONAL DE PERIODISTAS (FIP) (2002)

Guía para periodistas Los derechos del niño y los medios de comunicación. Restituir los derechos de la infancia.

JEFATURA DEL ESTADO «BOE» NÚM. 79, DE 1 DE ABRIL DE 2010

Ley 7/2010, de 31 de marzo, General de la Comunicación Audiovisual.

NET-KARD PROJECT (2014)

Guía práctica dirigida a los profesionales de los medios de comunicación para prevenir la discriminación contra la Comunidad Gitana.

PROGRAMA CAM ENCUESTO CAM (2006)

Medios de comunicación e inmigración

PROTEJERES (2020)

El tratamiento informativo de la trata de niñas y niños con fines de explotación sexual. DECÁLOGO DE BUENAS PRÁCTICAS PARA MEDIOS DE COMUNICACIÓN

SAVE THE CHILDREN (2021)

Los abusos sexuales hacia la infancia en España

UNICEF (2017)

Comunicación, infancia y adolescencia. guía para periodistas. Perspectiva de género.

UNIVERSIDAD CARDENAL HERRERA-CEU (2005)

Pautas éticas para la comunicación social